

Līdzekļu pārvaldītājs

VAIRO IPAS, licences nr. 27-55/2023/5, kas izsniegta 2023. gada 27. jūlijā

Turētājbanka

"Swedbank" AS

Valsts fondēto pensiju shēmas līdzekļu ieguldījumu plāna "Adaptīvais ieguldījumu plāns VAIRO 1960-1969" prospekts

Šis ieguldījumu plāna prospekts apstiprināts VAIRO IPAS valdes sēdē 2025. gada 29. decembrī un reģistrēts Latvijas Bankā 2026. gada 28. janvārī.

Šis prospekts ir pielikums Nr. 1d līgumam par Valsts fondēto pensiju shēmas līdzekļu pārvaldīšanu, kas slēgts starp Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūru un VAIRO 2023. gada 29. septembrī un kura darbības termiņš ir 2032. gada 31. decembris.

Ieguldījumu plāna prospektu un citu informāciju par ieguldījumu plānu un līdzekļu pārvaldītāju var atrast VAIRO IPAS mājas lapā <https://vairo.lv/> kā arī saņemt VAIRO birojā (Roberta Hirša iela 1, Rīga, LV-1045) darba dienās no plkst. 9:00 līdz 17:00. Ieguldījumu plāna prospekts pieejams arī Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrā un tās filiālēs.

SATURA RĀDĪTĀJS

Lietoto terminu un saīsinājumu skaidrojums.....	2
1 Informācija par ieguldījumu plānu pārvaldi.....	4
1.1 Līdzekļu pārvaldītājs	4
1.2 Informācija par Turētājbanku	4
1.3 Plāna zvērināts revidents	5
2 Informācija par ieguldījumu plānu	5
2.1 Ieguldījumu plāna mērķa dalībnieka raksturojums	5
2.2 Ieguldījumu plāna raksturīgās pazīmes	6
2.3 Ieguldījumu plāna ieguldījumu politika	6
2.3.1 Finanšu instrumenti un valūtas, kuros tiek veikti ieguldījumi	8
2.3.2 Katra ieguldījuma veida un valūtas maksimālais īpatsvars kopējos aktīvos, ieguldījumu veidi un mērķa apjoms kopējiem ieguldījumiem Latvijā	8
2.3.3 Ieguldījumu ģeogrāfiskie reģioni un nozares	9
2.3.4 Uz Plāna līdzekļu rēķina izdarāmo aizņēmumu principi un kārtība	10
2.3.5 Principi un kārtība, kādā slēdz darījumus ar plāna aktīvu pārdošanu ar atpirkšanu un darījumus ar atvasinātajiem finanšu instrumentiem	10
2.3.6 Informācija par ieguldījumu plāna ilgtspējas aspektiem	10
2.3.7 Ieguldījumu plāna līdzekļu un līdzekļu daļas vērtības noteikšanas metodes un kārtība	11
2.3.8 Cita informācija	12
2.3.9 Ieguldīšanas politikas neievērošanas sekas un kārtība, kādā novērtē un sedz radušos zaudējumus	13
2.4 Darījumu ar ieguldījumu plāna līdzekļiem un ieguldījumu plāna pārvaldīšanas izmaksas pārvaldītājam, turētājbankai un trešajām personām	14
2.5 Riski	15
2.6 Ieguldījumu plāna dalībnieka tiesības	17
2.7 Informācija par nodokļiem un nodevām	17

Lietoto terminu un saīsinājumu skaidrojums

Aģentūra — Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra.

ES — Eiropas Savienība.

ESG reitings – Reitinga sniedzēja sniegts vērtējums par uzņēmuma vai ieguldījumu fonda riska profilu attiecībā uz vides, sociālajiem un pārvaldības faktoriem jeb vērtējums tam, cik noturīgs ir attiecīgais uzņēmums vai ieguldījumu fonds pret finansiāli nozīmīgiem vides, sociālajiem un pārvaldības riskiem.

Ilgspējas faktori - vides, sociāli un ar darbiniekiem saistīti jautājumi, cilvēktiesību ievērošana un cīņa pret korupciju un kukuļošanu.

Ilgspējas risks - vides, sociāls vai pārvaldības notikums vai apstāklis, kas, ja tas notiek, varētu radīt reālu vai potenciālu būtisku negatīvu ietekmi uz ieguldījumu vērtību.

Indeksam piesaistīts ieguldījumu fonds — ieguldījumu fonds, kura ieguldījumu politika paredz indeksa sastāva replicēšanu tā, lai fonda dalībniekiem nodrošinātu ienesīgumu, kas pirms pārvaldīšanas izmaksu ieturēšanas pēc iespējas precīzāk atbilst konkrēta Tirgus indeksa ienesīgumam.

Investīciju kategorija — parāda vērtspapīru kategorija, kurā iekļauti parāda vērtspapīri ar vismaz vienas starptautiski atzītās reitingu aģentūras piešķirto investīciju kategorijas reitingu.

LB — Latvijas Banka.

Līdzekļu pārvaldītājs — VAIRO IPAS. Līdzekļu pārvaldītājs veic Plānā izdarīto iemaksu, turpmāko augļu (procentu) un citu aktīvu pārvaldīšanu saskaņā ar Normatīvajiem aktiem un šo prospektu.

Naudas tirgus instrumenti — likvīdas īstermiņa parādsaistības, kuru vērtība ir samērā precīzi nosakāma jebkurā laikā un kuras parasti pieejamas pirkšana un pārdošanai naudas tirgū. Tipiskākie naudas tirgus instrumenti ir parādzīmes, noguldījumi kredītiestādēs līdz vienam gadam, kā arī citas parādsaistības.

Normatīvie akti — Valsts fondēto pensiju likums, ieguldījumu pārvaldes sabiedrību likums, LB saistošie noteikumi un citi Latvijas Republikas normatīvie akti, kas regulē valsts fondēto pensiju shēmas darbību.

Plāns — Šajā prospektā aprakstītais valsts fondēto pensiju shēmas ieguldījumu plāns "Adaptīvais ieguldījumu plāns VAIRO 1960-1969".

Plāna daļa — Plāna līdzekļu uzskaites vienība, kas tiek izmantota Plāna līdzekļu uzskaitē un darījumos ar šiem līdzekļiem. Plāna daļa nav vērtspapīrs.

Plāna dalībnieks — persona, kura ir Valsts fondēto pensiju shēmas dalībnieks un kura ir izvēlējusies šo Plānu valsts fondēto pensiju shēmas kapitāla uzkrāšanai.

Shēma — valsts fondēto pensiju shēma.

Tirgus indekss — rādītājs, kas atspoguļo konkrēta finanšu tirgus vidējo svērto cenu konkrētā laika brīdī, kas veidojas no indeksā iekļauto finanšu instrumentu (uzņēmumu akcijas, uzņēmumu vai valstu obligācijas) cenām Tipiskākie pasaules uzņēmumu akciju tirgus indeksi ir *MSCI World Equity*, *FTSE All-World Index*, *S&P Global 100 Index*, kā arī citi indeksi. Tipiskākie Eiropas valstu valdību obligāciju indeksi ir *Bloomberg Euro Treasury Bond Index*, *iBoxx® EUR Sovereigns Eurozone index* kā arī citi indeksi.

Turētājbanka — "Swedbank" AS. Turētājbanka glabā Plāna aktīvus, veic to uzskaiti, veic norēķinus par darījumiem ar Plāna līdzekļiem un seko, lai Plāna daļas vērtība tiktu aprēķināta saskaņā ar Plāna prospekta nosacījumiem. Turētājbanka veic arī citas Normatīvajos aktos un ar Turētājbanku noslēgtajā līgumā paredzētos uzdevumus.

1 Informācija par ieguldījumu plānu pārvaldi

1.1 Līdzekļu pārvaldītājs

Sabiedrības nosaukums	VAIRO IPAS
Juridiskā adrese	Roberta Hirša iela 1, LV-1045, Rīga
Ieguldījumu Plāna pārvaldnieks	Artūrs Roze

Normatīvajos aktos paredzētajā kārtībā Līdzekļu pārvaldītājs ir noslēdzis vairākus līgumus ar kvalificētām un pieredzējušām juridiskām personām ar kurām tas nodod šīm personām tiesības sniegt atsevišķus Plāna pārvaldē ietilpstošus pakalpojumus.

Pakalpojums	Ārpakalpojuma sniedzējs, tā reģistrācijas numurs
Pakalpojumi, kas saistīti ar Plāna administratīvo vadību, ieskaitot: - grāmatvedība - aktīvu un saistību uzskaitē - Plāna līdzekļu vērtības un Plāna daļas vērtības noteikšana	“Cipari Baltic” SIA, reģ. nr. 40003597297
Iekšējā revīzija	IPAS "Indexo", reģ. nr. 40203042988
Klientu apkalpošana	AS "INDEXO Banka", reģ. nr. 40203448611
Virtuālā servera un datorprogrammu licenču nodrošināšana	“DPA” SIA, reģ. nr. 40003351675
Informācijas drošības pakalpojumi	“DPA” SIA, reģ. nr. 40003351675

1.2 Informācija par Turētājbanku

Plāna līdzekļu Turētājbanka ir “Swedbank” AS. Norēķinus par darījumiem ar Plāna līdzekļiem Līdzekļu pārvaldītājs veic ar Turētājbanku starpniecību, noslēdzot ar to Turētājbankas līgumu. Turētājbankas pienākums ir:

- glabāt Plāna līdzekļus saskaņā ar Normatīvajiem aktiem un Turētājbankas līgumu;
- nodrošināt, lai Plāna daļas vērtība tiktu aprēķināta saskaņā ar Normatīvajiem aktiem un Prospektu;

- izpildīt Līdzekļu pārvaldītāja rīkojumus, ja tie nav pretrunā ar Normatīvajiem aktiem, Prospektu un Turētājbankas līgumu. Konstatējot ieguldīšanas noteikumu pārkāpumu, Turētājbankas pienākums ir nekavējoties rakstveidā par to informēt Līdzekļu pārvaldītāju un LB;
- nodrošināt, lai Plāna ienākumi tiktu izlietoti saskaņā ar Normatīvajiem aktiem un Prospektu;
- nodrošināt, lai darījumos ar Plāna mantu atlīdzība fondam tiek izmaksāta laikus;
- pēc LB pieprasījuma sniegt informāciju, ko Turētājbanka saņēmusi, pildot Plāna Turētājbankas pienākumus.

Turētājbanka, veicot savus pienākumus, darbojas saskaņā ar Normatīvajiem aktiem, neatkarīgi no Līdzekļu pārvaldītāja un vienīgi Plāna dalībnieku interesēs.

Turētājbankai ir pienākums sadarboties ar Aģentūru un tās ieceltiem zvērinātiem revidentiem, pēc Aģentūras pieprasījuma sniegt izrakstus no Līdzekļu pārvaldītāja kontiem saistībā ar Plāna līdzekļu pārvaldīšanu, bet Aģentūras ieceltiem zvērinātiem revidentiem (Līdzekļu pārvaldītāja pārbaudēm) padarīt pieejamus visus dokumentus par Plāna līdzekļu pārvaldīšanu, kas ir Turētājbankas rīcībā; iespējami ātri, taču ne vēlāk kā nākamajā darbdienā rakstiski ziņot LB par jebkuru Līdzekļu pārvaldītāja rīcību, ar kuru pārkāptas Normatīvo aktu prasības shēmas līdzekļu pārvaldīšanas jomā vai, kas ir pretrunā ar noslēgtā Turētājbankas līguma nosacījumiem.

Turētājbanka pilnā apmērā atbild Plānam, Plāna dalībniekiem un Līdzekļu pārvaldītājam par zaudējumiem, kas nodarīti, ja Turētājbanka ar nolūku pārkāpusi Normatīvos aktus vai Turētājbankas līgumu vai nolaidīgi veikusi savus pienākumus. Turētājbanka atbild Plānam un Plāna dalībniekiem par to finanšu instrumentu zudumu, kuri turēti pie Turētājbankas vai trešās personas.

1.3 Plāna zvērināts revidents

Zvērināta revidenta nosaukums:	“BDO ASSURANCE” SIA
Reģistrācijas numurs:	42403042353
Licences nr.	Nr. 182
Juridiskā adrese:	Mihaila Tāla iela 1, Rīga, LV-1045, Latvija

2 Informācija par ieguldījumu plānu

2.1 Ieguldījumu plāna mērķa dalībnieka raksturojums

Plāns ir paredzēts dalībniekiem, kuri ir dzimuši laika posmā no 1960. līdz 1969. gadam. Plāna līdzekļu pārvaldīšana tiek veikta iespēju robežās izmantojot Plāna dalībnieku dzīvescikla ieguldījumu pieeju. Dzīvescikla pieeja nodrošina iespēju Plāna dalībniekam nemainīt

ieguldījumu Plānu, jo tas, tuvojoties indikatīvajam pensionēšanās vecumam, pakāpeniski samazina Plāna risku.

Plāns ir vidēja riska plāns, sākot ar 2026. gadu plāna risks pakāpensiki tiks samazināts vēl vairāk, tāpēc tas ir piemērots dalībniekiem, kuri nevēlas akceptēt lielas ieguldījumu svārstības. Sākot 2026. gadu ieguldījumi akciju fondos tiks samazināti, bet ieguldījumi fiksēta ienākuma fondos palielināti par 5 procentu punktiem katru gadu līdz 2027. gadam, kad akciju fondu īpatsvars sasniegs 20%, bet fiksēta ienākuma fondu īpatsvars 80% no Plāna aktīvu vērtības. Detalizētāka informācija par Plāna dzīvescikla pieeju Plāna pārvaldīšanā ir aprakstīta prospekta sadaļā "Ieguldījumu plāna ieguldījumu politika".

2.2 Ieguldījumu plāna raksturīgās pazīmes

Plāns atbilstoši savai ieguldījumu politikai līdz 30% līdzekļu iegulda akciju indeksu fondos vai biržā tirgotos akciju fondos, kuri atspoguļo pasaules attīstīto valstu uzņēmumu akciju tirgu, un ne mazāk kā 70% eiro valūtas fiksēta ienākuma indeksu fondos vai biržā tirgotos fiksēta ienākuma fondos, kuri atspoguļo Attīstīto valstu valdību un lielo uzņēmumu obligāciju tirgu, tāpēc Plāns pieļauj relatīvi nelielas ieguldījumu vērtības svārstības. Indeksu fondu vai biržā tirgoto fondu (angļu val. Exchange Traded Fund) pārvaldīšanas izmaksas parasti ir zemākas, nekā aktīvi pārvaldītajiem ieguldījumu fondiem, kas parasti nozīmē, ka šādu fondu ienesīgums pēc komisijas maksām ir augstāks nekā tādu pašu fondu ienesīgums ar augstākām komisijas maksām.

Plāns tiek pārvaldīts, iespēju robežās izmantojot Plāna dalībnieku dzīvescikla ieguldījumu pieeju, kur Plāna risks tiek samazināts atbilstoši mērķa ieguldītāja vecumam, proti, Plāna risks tiek pakāpensiki samazināts, samazinot Plāna līdzekļu īpatsvaru akcijās un palielinot īpatsvaru fiksēta ienākuma vērtspapīros.

Plānam nav paredzēti tiešie ieguldījumi Latvijā. Plāns iegulda tikai EUR valūtā kotētos ieguldījumu fondos.

2.3 Ieguldījumu plāna ieguldījumu politika

Plāna mērķis ir panākt pensiju kapitāla pieaugumu, kas pirms pārvaldīšanas izmaksām atspoguļo pasaules akciju un obligāciju Tirgus indeksu kombinētu ienesīgumu, vienlaicīgi piedāvājot relatīvi zemākas pensiju kapitāla svārstības.

Plāna ieguldījumu politika tiks realizēta divos Plāna darbības laika posmos ievērojot šādus principus:

Plāna līdzekļi tiek pārvaldīti, balstoties uz trīs pamatprincipiem:

a. Adaptīvā ieguldījumu politika

Plāna līdzekļu pārvaldīšana tiks veikta iespēju robežās izmantojot Plāna dalībnieku dzīvescikla ieguldījumu pieeju. Tā paredz, ka:

1. līdz 2025. gadam līdz 30% no Plāna aktīviem tiks ieguldīti attīstīto valstu Tirgus indeksam piesaistītos ieguldījumu fondos, kuri veic ieguldījumus kapitāla vērtspapīros un ne mazāk kā

70% no Plāna aktīviem tiks ieguldīti Eiropas valstu valdību obligāciju indeksu fondos ar investīciju līmeņa reitingu.

a. Mērķis šajā Plāna darbības laika posmā ir panākt mērenu pensiju kapitāla pieaugumu, kas pirms pārvaldīšanas izmaksām atspoguļo Eiropas valstu valdību obligāciju tirgus ienesīgumu un pasaules attīstīto valstu uzņēmumu akciju ienesīgumu. Šajā darbības posmā Plānam būtu raksturīgs mērens Tirgus risks (detalizētāka informācija par Tirgus risku ir sniegta Plāna prospekta sadaļā "Riski") un mērens ienesīguma potenciāls. Svarīgi atcerēties, ka līdzšinējais ienesīgums negarantē līdzvērtīgu ienesīgumu nākotnē.

2. No 2026. gada līdz 2027. gadam, Plāna līdzekļu ieguldījumi attīstīto valstu Tirgus indeksam piesaistītos ieguldījumu fondos, kuri veic ieguldījumus kapitāla vērtspapīros tiks pakāpeniski samazināti no 30% no Plāna aktīviem 2025. gadā līdz 20% no kopējiem Plāna aktīviem 2027. gadā (skat. sadaļu "Finanšu instrumenti un valūtas, kuros tiek veikti ieguldījumi"). Ieguldījumi Tirgus indeksam piesaistītos ieguldījumu fondos, kas veic ieguldījumus parāda vērtspapīros un risku ziņā tiem pielīdzināmos instrumentos, un kuriem ir piešķirts investīciju kategorijas reitings, tiks pakāpeniski palielināti no 70% no Plāna aktīviem 2025. gadā līdz 80% no kopējiem Plāna aktīviem 2027. gadā.

a. Mērķis šajā Plāna darbības laika posmā ir vēl vairāk samazināt Plāna Tirgus risku, vienlaicīgi samazinot arī tā ienesīguma potenciālu, kā rezultātā Plāna daļas vērtības svārstības un potenciālais ienesīgums samazinās. Šajā darbības posmā mērķis ir pakāpeniski virzīties uz uzkrāto Dalībnieku līdzekļu saglabāšanu.

b. Ieguldījumi Tirgus indeksiem piesaistītos ieguldījumu fondos

Līdzekļu pārvaldītājs iegulda Plāna līdzekļus Tirgus indeksiem piesaistītos ieguldījumu fondos, kurus raksturo zemas izmaksas, kas samazina ieguldījumu Plāna izmaksas.

Līdzekļu pārvaldītājs iegulda Plāna līdzekļus Tirgus indeksiem piesaistītos fondos, tas ir pasaules finanšu tirgū kopumā neveicot ieguldījumus atsevišķās uzņēmumu akcijās vai obligācijās. Tādēļ Plāna ienesīgums atspoguļo pasaules finanšu tirgu pozitīvas un negatīvas tendences gan īstermiņā, gan ilgtermiņā. Pieņemot pasaules ekonomikas attīstības pozitīvo scenāriju ilgtermiņā, sagaidāms, ka pasaules finanšu tirgi kopumā arī varētu uzrādīt labus darbības rezultātus, kas pozitīvi ietekmētu arī Plāna esošos Tirgus indeksiem piesaistītos ieguldījumu fondus. Tas veicinātu Plāna līdzekļu vērtības pieaugumu ilgtermiņā.

c. "Pasīvā" ieguldījumu pārvaldīšana

Plāna līdzekļi tiek pārvaldīti "pasīvi" visā Plāna darbības periodā. Pasīvā ieguldījumu pārvaldīšana nozīmē to, ka Līdzekļu pārvaldītājs veic Plāna līdzekļu ieguldījumus Tirgus indeksiem piesaistītos ieguldījumu fondos, nemēģinot izvēlēties potenciāli ienesīgākus ieguldījumu veidus vai izdevīgākus darījumu veikšanas periodus, vai arī kādā citā veidā nemēģinot gūt peļņu papildus tai, ko var nodrošināt ieguldījumi Tirgus indeksiem piesaistītos

ieguldījumu fondos. Pārējos gadījumos Līdzekļu pārvaldītājs darījumus ar Plāna aktīviem neveic.

Tipiski mazāks darījumu skaits nozīmē zemākas darījumu izmaksas, kas būtu sedzamas no Plāna līdzekļiem.

Tā kā Plāna līdzekļi tiek pārvaldīti pasīvi, ieguldot tirgiem piesaistītos indeksu fondos, Līdzekļu pārvaldītājs daļēji akceptē sistēmisko tirgus risku (tādu, kuru nevar samazināt diversificējot ieguldījumus), jo Līdzekļu pārvaldītājs uzskata, ka šī riska pilnīga samazināšana nav Plāna dalībnieku interesēs, tādēļ, ka ilgtermiņā tirgus riska, pieņemšana var nodrošināt papildus peļņas iespējas.

Plāna līdzekļi tiek ieguldīti saskaņā ar Normatīvajiem aktiem un Plāna prospektu. Visi darījumi ar Plāna līdzekļiem tiek veikti ar Turētājbankas starpniecību.

2.3.1 Finanšu instrumenti un valūtas, kuros tiek veikti ieguldījumi

2.3.2 Katra ieguldījuma veida un valūtas maksimālais īpatsvars kopējos aktīvos, ieguldījumu veidi un mērķa apjoms kopējiem ieguldījumiem Latvijā

Ieguldījumu veidi un to maksimālais īpatsvars un mērķa īpatsvars kopējos aktīvos

	Pārvaldītāja paredzētais minimālais – maksimālais īpatsvars (%)	Mērķa īpatsvars (%)
1. ***Kapitāla vērtspapīri vai tiem pielīdzināmie finanšu instrumenti (kapitāla vērtspapīri), t.sk.:	25%-30%	30%
Ieguldījumi akcijās un tiem pielīdzināmos finanšu instrumentos	25%-30%	Nav
Kapitāla vērtspapīri ar ieguldījumu fondu starpniecību		30%
Ieguldījumi iespējkapitālā	Nav	Nav
Kapitāla vērtspapīri ar alternatīvo* ieguldījumu fondu (arī privātā kapitāla) starpniecību	Nav	Nav
2. ***Parāda vērtspapīri un citi ieguldījumi, t.sk.:	65%-70%	70%
Parāda vērtspapīri un tiem pielīdzināmie finanšu instrumenti	65%-70%	Nav
Parāda vērtspapīri ar ieguldījumu fondu starpniecību		70%
Parāda vērtspapīri un citi ieguldījumi ar alternatīvo** ieguldījumu fondu starpniecību	Nav	Nav
Noguldījumi kredītiestādēs	0%-3%	Nav

*Ieguldījumi alternatīvo ieguldījumu fondos, kuru ieguldījumu stratēģija paredz veikt ieguldījumus kapitāla vērtspapīros vai citos riska ziņā tiem pielīdzināmos finanšu instrumentos tai skaitā riska ieguldījumu fondos, privātā kapitāla fondos, nekustamā īpašuma fondos, ja sviras finansējums pārsniedz 50 procentus no to neto aktīvu vērtības.

**Ieguldījumi alternatīvo ieguldījumu fondos, kuru ieguldījumu stratēģija paredz veikt ieguldījumus parāda vērtspapīros vai citos riska ziņā tiem pielīdzināmos finanšu instrumentos tai skaitā nekustamā īpašuma fondos, ja sviras finansējums nepārsniedz 50 procentus no to neto aktīvu vērtības.

***Detalizētāka informācija par Plāna aktīvu sadalījumu starp ieguldījumiem kapitāla vērtspapīros un parāda vērtspapīros visā Plāna darbības periodā ir sniegta tabulā zemāk:

Gads	Mērķa ieguldījumi kapitāla vērtspapīros ar ieguldījumu fondu starpniecību, % no plāna aktīvu vērtības	Mērķa ieguldījumi parāda vērtspapīros ar ieguldījumu fondu starpniecību, % no plāna aktīvu vērtības
2025.	30%	70%
2026.	25%	75%
2027. un turpmāk	20%	80%

Ieguldījumu valūtas un to maksimālais īpatsvars kopējos aktīvos

Ieguldījumu valūta	Maksimālais īpatsvars (%)
Eiro	100%
ASV dolārs	Nav
Citas valūtas	Nav

2.3.3 Ieguldījumu ģeogrāfiskie reģioni un nozares

Plāna ieguldījumu politika paredz ieguldījumu koncentrāciju Eiropas Savienības dalībvalstīs. Plāna ieguldījumu politika neparedz veikt tiešos ieguldījumus finanšu instrumentos, kuru emitenti ir reģistrēti Latvijā. Taču Plāna politika neizslēdz iespēju, ka kāda daļa Plāna līdzekļu tiek ieguldīti Latvijā reģistrētos vai emitētos finanšu instrumentos netieši, tas ir, ar indeksu fondu vai biržā tirgto fondu starpniecību.

Ieguldījumu ģeogrāfiskie reģioni

Ģeogrāfiskais reģions	Ieguldījumu īpatsvars kopējos aktīvos (%)
Eiropas Ekonomikas zona	71.6%
Ziemeļamerika	22.2%
Āzija	1.9%
Eiropa, izņemot Eiropas Ekonomikas zonu	1.8%
Citi reģioni	2.5%

Āfrika	Nav
Dienvidamerika	Nav
Tuvie Austrumi	Nav

2.3.4 Uz Plāna līdzekļu rēķina izdarāmo aizņēmumu principi un kārtība

Pārvaldītājs neplāno ņemt aizņēmumus uz Plāna līdzekļu rēķina.

2.3.5 Principi un kārtība, kādā slēdz darījumus ar plāna aktīvu pārdošanu ar atpirkšanu un darījumus ar atvasinātajiem finanšu instrumentiem

Pārvaldītājs neplāno veikt darījumus ar atpirkšanu vai darījumus ar atvasinātajiem instrumentiem.

2.3.6 Informācija par ieguldījumu plāna ilgtspējas aspektiem

Līdzekļu pārvaldītājs nenosaka ilgtspējīgas investīcijas kā mērķi un neveicina vides un/vai sociālo raksturlielumu sasniegšanu.

Tajā pat laikā Līdzekļu pārvaldītājs ir pārliecināts, ka vides, sociāli vai pārvaldības notikumi var ietekmēt uzņēmumus, kuri ietilpst Plāna portfelī esošajos ieguldījumu fondos, un ka nepietiekami pārvaldīti ilgtspējas riski var negatīvi ietekmēt šo uzņēmumu vērtību.

Tāpēc Līdzekļu pārvaldītājs pārvaldīšanas procesā ņem vērā ar ieguldījumiem saistītos vides, sociālos un pārvaldības riskus. Pieņemot ieguldījumu lēmumus, Līdzekļu pārvaldītājs iespēju robežās vērtē ieguldījumu ilgtspējas rādītājus, izmantojot Pārvaldītāja izvēlētos trešo pušu vides, sociālos un pārvaldības reitingus, kas mēra finansiāli nozīmīgo ilgtspējas risku un iespēju pārvaldību attiecīgajos uzņēmumos vai fondos.

Līdzekļu pārvaldītājs pēc iespējas izvēlas tādus ieguldījumus, kas atbilst vismaz vidējām ESG reitinga līmenim. Vidējais ESG reitinga līmenis parasti atspoguļo līdzsvarotu riska profilu, kas nozīmē, ka, lai gan uzņēmums vai fonds ir pakļauts dažiem ilgtspējas riskiem, tas ir ieviesis saprātīgus pasākumus, lai efektīvi pārvaldītu un mazinātu šos riskus.

Ilgtpējas riski tiek mazināti, diversificējot ieguldījumus (veicot ieguldījumus globālajos tirgos attīstīto valstu akcijās), un tiek papildus kontrolēti, integrējot tos lēmumu pieņemšanas procesā. Tādējādi Līdzekļu pārvaldītāja ieskatā ilgtspējas riskam nav būtiskas ietekmes uz Plāna ienesīgumu.

Ņemot vērā to, ka pasīvas ieguldīšanas stratēģijas ietvaros Līdzekļu pārvaldītājs seko līdzī attiecīgajam indeksam un neizdara izvēli attiecībā uz uzņēmumu atlasī, kā arī to, ka Līdzekļu pārvaldītāja mērķis ir ierobežot ar ieguldījumu lēmumu pieņemšanu saistītās izmaksas, Līdzekļu pārvaldītājs izvēlējās nevērtēt ieguldījumu lēmumu svarīgāko negatīvo ietekmi uz ilgtspējas faktoriem.

Detalizētāka informācija par ilgtspējas risku integrēšanu ieguldījumu procesā un cita informācija, kas jāatklāj atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai 2019/2088, ir pieejama Līdzekļu pārvaldītāja mājas lapā – [plāna ilgtspējas informācija](#), [vispārējā ilgtspējas informācija](#).

2.3.7 Ieguldījumu plāna līdzekļu un līdzekļu daļas vērtības noteikšanas metodes un kārtība

Plāna vērtība tiek aprēķināta kā starpība starp Plāna aktīvu un pasīvu vērtību. Aprēķins veikts saskaņā ar Latvijas Bankas normatīvajiem noteikumiem Nr. 327 "Valsts fondēto pensiju shēmas ieguldījumu plānu un privāto pensiju fondu pensiju plānu gada pārskata noteikumi", ievērojot Līdzekļu pārvaldītāja procedūras un iekšējos dokumentus.

Plāna daļas vērtība tiek aprēķināta, dalot Plāna līdzekļu vērtību ar Plāna daļu skaitu uz aprēķina brīdi. Plāna līdzekļu un tā daļas vērtību aprēķina brīdis ir Turētājbankas katras darba dienas plkst. 24:00.

Jaunas Plāna daļas Līdzekļu pārvaldītājs nosaka, izsakot Plāna daļās līdzekļus, kas no Aģentūras konta ieskaitīti Plāna kontā Turētājbankā. Aprēķinātais jauno Plāna daļu skaits vienāds ar attiecību starp vienā aprēķina periodā no Aģentūras ieskaitītajiem līdzekļiem un Plāna daļas vērtību šajā aprēķina periodā. Plāna daļu skaitu aprēķina un noapaļo ar precizitāti līdz septiņām zīmēm aiz komata.

Plāna daļas vērtība Plāna darbības sākšanas brīdī ir viens eiro. Plāna daļas vērtību aprēķina un noapaļo ar precizitāti līdz septiņām zīmēm aiz komata.

Informāciju par daļas vērtību ir pieejama Līdzekļu pārvaldītāja birojā, kā arī sazinoties ar Līdzekļu pārvaldītāju norādītajā darba laikā, kā arī mājas lapā <https://vairo.lv/rezultati/> Daļas vērtība tiek noteikta katru dienu un publiskota katru darbadienu līdz plkst. 10:00.

Nosakot Plāna līdzekļu vērtību, tiek ievēroti šādi vispārīgie principi:

- būtiskuma princips – finanšu pārskatos tiek atspoguļota visa būtiskā informācija par darījumiem un notikumiem pārskata periodā;
- darbības turpināšanas princips – tiek pieņemts, ka Plāns darbosies arī turpmāk;
- darījumi un citi notikumi jāatspoguļo pēc būtības, tos uzskaitot un uzrādot atbilstoši to ekonomiskajam saturam un finansiālajai būtībai, nevis tikai to juridiskajai formai;
- piesardzības princips – novērtēšanu visos gadījumos veic ar pienācīgu piesardzību;
- konsekvences princips – tiek lietotas tās pašas novērtēšanas un grāmatvedības metodes, kas lietotas, iepriekšējā gada finanšu pārskatu sagatavošanā;
- uzkrāšanas princips – darījumu un citu notikumu ietekme tiek atzīta pārskata periodā, kad tie notiek, neatkarīgi no maksājuma datuma un rēķina saņemšanas vai izrakstīšanas datuma.

Izņēmuma gadījumos var pieļaut atkāpes no minētajiem grāmatvedības principiem un pieņēmumiem. Jebkuru šādu gadījumu ir jāpaskaidro finanšu pārskatu un citu pārskatu pielikumos, norādot, kā tas ietekmēs Plāna aktīvus un saistības, finansiālo stāvokli un darbības rezultātus.

No Plāna līdzekļu ieguldījumiem saņemtie ienākumi tiek fiksēti Plāna daļas vērtības pieaugumā un tiek atkārtoti ieguldīti finanšu instrumentos, ņemot vērā Plāna ieguldījumu politiku un ievērojot Plāna prospekta noteikumus.

Līdzekļu pārvaldītājs ir atbildīgs par precīzu Plāna līdzekļu un līdzekļu daļas vērtības noteikšanu.

Turētājbanka nodrošina, lai Plāna līdzekļi un līdzekļu daļas vērtība tiktu aprēķināta saskaņā ar Normatīvajiem aktiem un Prospektu. Līdzekļu pārvaldītājs regulāri reizi ceturksnī veic kontroles pasākumus, lai novērtētu Plāna līdzekļu un līdzekļu daļas vērtības noteikšanas procesu.

Plāna līdzekļu novērtēšanas metodes

Aktīvu pirkšana vai pārdošana tiek uzskaitīta darījuma dienā.

Plāna finanšu aktīvi sākotnēji tiek novērtēti to iegādes vērtībā. Iegādes vērtība ietver arī ar darījumu tieši saistītos izdevumus.

Līdzekļu pārvaldītājs Plāna līdzekļus iegulda tikai likvīdos aktīvos – likvīdās ieguldījumu fondu apliecībās vai likvīdos regulētā tirgū tirgotos fondos. Līdzekļu pārvaldītājs neiegulda atvasinātajos finanšu instrumentos vai nelikvīdos aktīvos, piemēram, alternatīvos ieguldījumu fondos.

Vērtības noteikšana ieguldījumu fondu apliecībām

Ieguldījumi ieguldījumu fondos tiek novērtēti to patiesajā vērtībā. Patiesā vērtība ir fonda daļas pēdējā pieejamā (zināmā) vērtība, ko noteicis attiecīgā fonda pārvaldnieks.

Vērtības noteikšana regulētā tirgū tirgto fondu daļām

Regulētā tirgū tirgto fondu daļu patiesā vērtība tiek noteikta, balstoties uz pēdējo zināmo šo fondu tirgus cenu. Tirgus cena tiek noteikta, izmantojot tirgus dalībnieku pirkšanas cenas vai attiecīgā regulēta tirgus cenas.

Plānā iekļautie finanšu instrumenti var tikt klasificēti trīs kategorijās:

- 1) tirdzniecības nolūkā turētie finanšu aktīvi;
- 2) pārdošanai pieejamie finanšu aktīvi;
- 3) līdz termiņa beigām turētie finanšu aktīvi.

2.3.8 Cita informācija

Līdzekļu pārvaldītājs, pārvaldot Plānā esošos dalībnieku līdzekļus, ievēro visus uz Līdzekļu pārvaldītāju attiecināmos ieguldījumu ierobežojumus, kas ir minēti Valsts fondēto pensiju likuma 12. pantā.

Plāna līdzekļi netiks ieguldīti :

- kapitāla vērtspapīros (akcijās), izņemot ieguldījumus ar Tirgus indeksiem piesaistītu ieguldījumu fondu starpniecību;

- parāda vērtspapīros (obligācijās), izņemot ieguldījumus ar Tirgus indeksiem piesaistītu ieguldījumu fondu starpniecību;
- pašvaldību emitētos finanšu instrumentos;
- alternatīvo ieguldījumu fondos;
- riska kapitāla tirgū;
- atvasinātajos finanšu instrumentos;
- virtuālajās valūtās;

Līdzekļu pārvaldītājs nedrīkst:

- ieguldīt Plāna līdzekļus nekustamajā īpašumā;
- Plāna līdzekļus piešķirt aizdevumos;
- ieguldīt Plāna līdzekļus paša Līdzekļu pārvaldītāja emitētajos finanšu instrumentos;
- ieguldīt Plāna līdzekļus paša Līdzekļu pārvaldītāja pārvaldītajos ieguldījumu fondos vai ar Līdzekļu pārvaldītāju vienā grupā esošu komercsabiedrību pārvaldītajos ieguldījumu fondos;
- uz Plāna rēķina uzņemties saistības, kuras izriet no galvojuma līguma.

Ieguldījumi vienā Tirgus indeksam piesaistītā ieguldījumu fondā nedrīkst pārsniegt 25 procentus no Plāna aktīviem un 30 procentus no šā ieguldījumu fonda neto aktīviem.

Ieguldījumi ieguldījumu fondos, kuri var veikt ieguldījumus kapitāla vērtspapīros vai citos riska ziņā tiem pielīdzināmos finanšu instrumentos, kopā var sasniegt 30 procentus no Plāna aktīviem, bet ieguldījumu fondos, kuri var veikt ieguldījumus valstu valdību obligācijās – 70 procentus, atbilstoši tabulai Prospekta sadaļai - "Finanšu instrumenti un valūtas, kuros tiek veikti ieguldījumi".

Plāna līdzekļi tiks ieguldīti tikai EUR (eiro) denominētās ieguldījumu fondu apliecībās.

Arī gadījumos, kuros Plāna līdzekļi ir ieguldīti eiro valūtā, to vērtību var ietekmēt valūtu svārstības, kā aprakstīts šī prospekta sadaļā "Riski".

2.3.9 Ieguldīšanas politikas neievērošanas sekas un kārtība, kādā novērtē un sedz radušos zaudējumus

Šajā prospektā noteikto ieguldīšanas noteikumu pārkāpšana neatceļ attiecīgā darījuma spēkā esamību, bet Līdzekļu pārvaldītājam ir pienākums atlīdzināt visus zaudējumus, kuri Plāna dalībniekiem radušies šādas darbības rezultātā.

Līdzekļu pārvaldītājs nekavējoties, bet ne vēlāk kā nākamajā dienā rakstveidā informē LB par ieguldīšanas noteikumu pārkāpšanu, kā arī par pasākumiem šo pārkāpumu novēršanai, norādot pārkāpumu novēršanas termiņus.

Pēc ieguldīšanas noteikumu pārkāpumu novēršanas Līdzekļu pārvaldītājam ir pienākums nekavējoties novērtēt, vai šādas darbības ir radījušas zaudējumus Plāna dalībniekiem.

Ja Līdzekļu pārvaldītājs konstatē, ka ieguldīšanas noteikumu pārkāpšanas rezultātā Plāna dalībniekiem ir radušies zaudējumi, tad Līdzekļu pārvaldītājam ir pienākums ne vēlāk kā

nākamajā dienā pēc zaudējumu novērtēšanas atlīdzināt tos noteiktajā apmērā, iemaksājot naudas līdzekļus Plāna kontā.

Turētājbankai ir pienākums uzraudzīt, ka Līdzekļu pārvaldītājs ievēro šajā prospektā noteiktos ieguldīšanas noteikumus, un, konstatējot šo noteikumu pārkāpumu, nekavējoties rakstveidā par to informēt Līdzekļu pārvaldītāju un LB.

Turētājbankai ir pienākums uzraudzīt zaudējumu novērtēšanas un atlīdzināšanas procesu, kā arī iesniegt LB apliecinājumu, ka Līdzekļu pārvaldītāja veiktais zaudējumu novērtējums atbilst patiesajam zaudējumu apmēram, un informāciju par zaudējumu atlīdzināšanai paredzēto līdzekļu ieskaitīšanu Plāna kontā.

Ir pieļaujams, ka Plānā noteiktie ieguldījumu ierobežojumi praksē var tikt pārsniegti ārkārtējo un/vai nelabvēlīgo notikumu finanšu tirgos ietekmē (nevis Līdzekļu pārvaldītāja veikto darījumu rezultātā). Piemēram, ievērojamu ieguldījumu fondu cenu svārstību rezultātā viena ieguldījumu fonda kopējā aktīvu vērtība var pārsniegt atļauto ieguldījumu ierobežojumu, kas veido 25% no Plāna aktīvu vērtības. Iestājoties Plāna noteikto ieguldījumu ierobežojumu pārkāpumam, Līdzekļu pārvaldītājs nekavējoties informē LB par ieguldījumu ierobežojumu pārsniegšanu Normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā.

2.4 Darījumu ar ieguldījumu plāna līdzekļiem un ieguldījumu plāna pārvaldīšanas izmaksas pārvaldītājam, turētājbankai un trešajām personām

No Plāna līdzekļiem tiks maksāta šāda atlīdzība:

Atlīdzības veids	Maksimālais atlīdzības apjoms gadā, % no ieguldījumu plāna vidējās vērtības
KOPĀ:	0,54%
Pastāvīgā atlīdzība Līdzekļu pārvaldītājam*	0,38%
Mainīgā atlīdzība Līdzekļu pārvaldītājam	Netiek ieturēta
Atlīdzība Turētājbankai*	0,07%
Atlīdzība trešajām personām un citi maksājumi***	0,09%
t.sk. ar darījumiem saistītās izmaksas	0,09%
t.sk. cita veida maksājumi	0,00%

*Līdzekļu pārvaldītājs un Turētājbanka var samazināt sev noteikto maksājumu apmēru, līdz ar to faktiskais pastāvīgās atlīdzības apmērs var būt mazāks par norādīto apmēru.

***Atlīdzība trešām personām un citi maksājumi ir Līdzekļu pārvaldītāja prognozētie izdevumi, kas tiek segti no Plāna līdzekļiem un kas ir saistīti ar darījumu veikšanu saskaņā ar Plāna ieguldījumu stratēģiju un politiku vai pakalpojumiem, kas saistīti ar Plāna pārvaldi. Tie

var būt, piemēram: brokeru komisijas; komisijas par operācijām ar Plāna norēķinu un vērtspapīru kontiem; komisijas par vērtspapīru norēķinu veikšanu; komisijas par noguldījumu pārskaitījumiem; procentu maksājumi; nodokļu un nodevu maksājumi; revidenta atlīdzība; Plāna LEI koda uzturēšana; maksas par dažādu izziņu saņemšanu revidenta vajadzībām u.c. Piemēram, ja tiek ieturēta maksa par Plāna gada pārskata revīzijas pakalpojumiem, tad tiek samazināta maksājuma Līdzekļu pārvaldītājam par Plāna pārvaldi pastāvīgā daļa, lai netiktu pārsniegts augstāk norādītais maksimālais kopējo maksājumu par Plāna pārvaldi apjoms.

Darbojoties kā gādīgs un rūpīgs saimnieks tikai un vienīgi Plāna dalībnieku interesēs, Līdzekļu pārvaldītājs nodrošina šo izdevumu samērīgumu ar izvēlēta ieguldījumu veida vai finanšu instrumenta sagaidāmo ienesīgumu. Faktiskais trešo pušu izdevumu apmērs ir iekļauts Līdzekļu pārvaldītāja ceturkšņa ziņojumā.

Atlīdzība Līdzekļu pārvaldītājam tiek aprēķināta katru darba dienu, bet izmaksāta no Plāna līdzekļiem vienu reizi mēnesī.

Kārtību, kādā aprēķināma un izmaksājama atlīdzība Līdzekļu pārvaldītājam, nosaka Normatīvie akti. Atlīdzība Līdzekļu pārvaldītājam tiek aprēķināta ieguldījumu plāna neto aktīvu vērtību iepriekšējā aprēķina dienā reizinot ar Līdzekļu pārvaldniekam maksājamās atlīdzības likmi procentos, dalot ar kalendāro dienu skaitu pārskata gadā un reizinot ar kalendāra dienu skaitu no iepriekšējās aprēķina dienas. Līdzekļu pārvaldītājam maksājamās atlīdzības pastāvīgā daļa tiek uzkrāta mēneša laikā un izmaksāta no Plāna līdzekļiem ne vēlāk kā 3 darba dienu laikā pēc kārtējā kalendārā mēneša beigām.

Atlīdzība Turētājbankai tiek aprēķināta katru darba dienu, bet izmaksāta no Plāna līdzekļiem vienu reizi mēnesī.

Kārtību, kādā aprēķināma un izmaksājama atlīdzība Turētājbankai, nosaka Normatīvie akti. Atlīdzība Turētājbankai tiek aprēķināta ieguldījumu plāna neto aktīvu vērtību iepriekšējā aprēķina dienā reizinot ar Turētājbankai maksājamās atlīdzības likmi procentos, dalot ar kalendāro dienu skaitu pārskata gadā un reizinot ar kalendāra dienu skaitu no iepriekšējās aprēķina dienas. Turētājbankai maksājamās atlīdzības pastāvīgā daļa tiek uzkrāta mēneša laikā un izmaksāta no Plāna līdzekļiem ne vēlāk kā 3 darba dienu laikā pēc kārtējā kalendārā mēneša beigām.

2.5 Riski

Par risku tiek uzskatīti zaudējumi (arī nerealizētie, kas ir negatīvās kapitāla svārstības), kas var rasties pārvaldot Plāna līdzekļus.

Šajā sadaļā apskatīti galvenie iespējamie riski un risku samazināšanas darbības.

Galvenos riskus var iedalīt finanšu riskos – tirgus risks, likviditātes risks, valūtas risks, un nefinanšu riskos – operacionālais risks, politiskais un ekonomiskais risks, ilgtspējas risks, pārējie riski (nepārvarama vara).

Finanšu riski	Riska samazināšanas darbības
Tirgus risks - Plāna aktīvu vērtība, kā arī ienākumi no tiem, var svārstīties tādu faktoru ietekmē kā: pasaules akciju tirgu svārstības, ārvalstu valūtu maiņas kursa svārstības finanšu tirgos kā arī procentu likmju svārstības.	Līdzekļu pārvaldītājs daļēji samazina tirgus risku, veicot ieguldījumus pasaules lielāko uzņēmumu akcijās un valstu valdību investīciju līmeņa reitinga obligācijas ar Tirgus indeksiem piesaistīto ieguldījumu fondu starpniecību. Līdzekļu pārvaldītājs uzskata, ka pilnīga tirgus riska samazināšana nav Plāna dalībnieku interesēs, jo ilgtermiņā tirgus riska pieņemšana var nodrošināt papildus peļņas iespējas.
Likviditātes risks - Nepietiekošas naudas plūsmas vai nespēja tirgū realizēt kādus Plāna aktīvus var apgrūtināt Plāna finansiālo saistību laicīgu izpildi. Šis risks ir būtisks gadījumos, kad Aģentūra iesniedz rīkojumu par ievērojami liela apjoma Plāna daļu dzēšanu.	Likviditātes risks tiek samazināts, ieguldot aktīvus Tirgus indeksiem piesaistītiem ieguldījumu fondiem, kuru realizācija normālos tirgus apstākļos paredzama bez grūtībām, kā arī turot daļu no Plāna aktīviem naudas līdzekļu veidā.
Netiešais valūtas risks — Ņemot vērā, ka Plāns mazāko portfeļa daļu iegulda pasaules lielāko uzņēmumu kapitāla vērtspapīros, daļa no aktīviem, kas tiek ieguldīta eiro valūtā nominētos ieguldījumu fondos, tālāk var tikt ieguldīti ārvalstu valūtās nominētos finanšu instrumentos. Tādēļ Plāns ir pakļauts netiešajam valūtas riskam, kas var palielināt tā daļas vērtības svārstīgumu, it īpaši īstermiņā.	Netiešais ārvalstu valūtas risks netiek samazināts jo Līdzekļu pārvaldītājs uzskata, ka tā samazināšana nav Plāna dalībnieku interesēs jo ilgtermiņā netiešā valūtas riska pieņemšana var nodrošināt papildus peļņas iespējas.

Zemāk tiek sniegta informācija par nefinanšu riskiem un to mazināšanas pasākumiem.

Nefinanšu riski	Riska samazināšanas darbības
Operacionālais risks — iespēja Plānam ciest zaudējumus prasībām neatbilstošu vai nepilnīgu līdzekļu pārvaldītāja iekšējo procesu norises, cilvēku un sistēmu darbības vai ārējo apstākļu ietekmes dēļ, ieskaitot juridisko risku.	Risks tiek samazināts, līdzekļu pārvaldītājam izstrādājot un ievērojot stingrus iekšējās kontroles noteikumus.
Politiskais un ekonomiskais risks — Risks, ka politiskā vai ekonomiskā situācija konkrētā ģeogrāfiskā reģionā vai tautsaimniecības nozarē nelabvēlīgi ietekmēs Plāna līdzekļu vērtību.	Plāna ieguldījumu politika paredz veikt ieguldījumus pasaules lielāko uzņēmumu kapitāla vērtspapīros kā arī Eiropas valstu valdību investīciju līmeņa reitinga obligācijās ar Tirgus indeksiem piesaistīto ieguldījumu fondu starpniecību. Tādā veidā

	tiek mazināta konkrētā ģeogrāfiskā reģiona vai tautsaimniecības nozares ietekme uz kopējo Plāna darbību.
Ilgstpējas risks – ir risks, ka vides, sociālie un pārvaldības apstākļi var nelabvēlīgi ietekmēt Plāna ieguldījumus un līdz ar to Plāna rezultātus. Ilgstpējas risks var izpausties caur citiem riskiem, piemēram, tirgus risku, likviditātes risku, operacionālo risku un citiem riskiem.	Plāna ilgstpējas risks tiek mazināts, Plāna dalībnieku līdzekļus ieguldot diversificēti un tādos indeksu fondos, kuru trešo pušu ESG reitings ir vienāds ar vidējo vai nepasliktinās kopējo plāna ESG reitingu zemāk par vidējo.
Pārējie riski — nepārvarama vara (karš, dabas katastrofas, streiki, traucējumi infrastruktūras darbībā un saziņas līdzekļos u.c.), valsts regulācijas riski, informācijas riski, biznesa riski, sadarbības partneru riski utt. utml.	Līdzekļu pārvaldītājs seko stingrai iekšējai risku pārvaldīšanas politikai un nodrošina augstas kvalitātes iekšējās kontroles procesu, lai pēc iespējas samazinātu ar Plāna darbību saistītos riskus.

Līdzekļu pārvaldītājs, veicot Plāna pārvaldīšanu, rīkojas Plāna dalībnieku interesēs un savu darbību veido tā, lai pēc iespējas samazinātu augstāk minētos riskus, taču negarantē, ka Plāna darbības gaitā būs iespējams pilnībā izvairīties no šiem riskiem. Tai skaitā Līdzekļu pārvaldītājs negarantē Plāna ienākumu un aktīvu vērtību pieaugumu laika gaitā.

2.6 Ieguldījumu plāna dalībnieka tiesības

Katram Shēmas dalībniekam ir tiesības brīvi izvēlēties savu uzkrātā fondētās pensijas kapitāla līdzekļu pārvaldītāju, kā arī ieguldījumu plānu. Līdzekļu pārvaldītāju un ieguldījumu plānu iespējams mainīt Normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā:

- Līdzekļu pārvaldītāja maiņa ir iespējama ne biežāk kā reizi kalendāra gadā, bet viena un tā paša līdzekļu pārvaldītāja ieguldījumu plānu maiņa — ne biežāk kā divas reizes kalendāra gadā, kā arī citos Normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos.

Katram Plāna dalībniekam ir tiesības saņemt no Līdzekļu pārvaldītāja, Aģentūras vai tās pilnvarotām personām informāciju par Plānu, Līdzekļu pārvaldītāju un Turētājbanku. Šī informācija ir pieejama:

- Līdzekļu pārvaldītāja birojā Roberta Hirša ielā 1, LV-1045, Rīgā darba dienās no 9:00 līdz 17:00;
- Līdzekļu pārvaldītāja mājas lapā <https://vairo.lv/>;
- Aģentūrā un tās filiālēs, kuru kontaktinformācija pieejama Aģentūras mājas lapā www.vsaa.lv.

2.7 Informācija par nodokļiem un nodevām

Saskaņā ar Normatīvajiem aktiem Plāns nav juridiskā persona un tādēļ nodokļus nemaksā. Gadījumos, kad nodokļi ir piemērojami Plāna ieguldījumu objektiem, kā arī darījumiem ar Plāna līdzekļiem, nodokļu maksājumi tiek segti no Plāna līdzekļiem.

Mainot līdzekļu pārvaldītāju, Shēmas dalībniekiem nodokļi netiek piemēroti.

Pensijas, kas tiks izmaksātas, balstoties uz Shēmas dalībnieka pensijas kapitālu, tiks apliktas ar nodokļiem vispārējā kārtībā.